

C. 2025/26

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

GUERRES CIVILS I CARLISME A L'EBRE:

HISTÒRIA I LITERATURA

INTRODUCCIÓ

El carlisme a les Terres de l'Ebre és un fenomen històric de llarga durada. Comprendre les causes i el perquè d'este arrelament i especificitat és l'objectiu del present curs, justament amb la seva evolució i trajectòria fins a l'actualitat.

Hi ha un altre aspecte que volem destacar, ja que el carlisme ebrenç i els seus protagonistes han estat objecte de plasmació literària per part de diversos autors de les nostres terres, que ens parlaran de la gestació i contingut de la seua obra entorn de l'època dels conflictes civils i les figures que la caracteritzen.

Finalment, podrem escoltar el testimoni directe d'una persona que milita al Partit Carlista, que ens parlarà de la seva vivència i llarga trajectòria en el si del partit, com a exemple de pervivència del sentiment carlista.

PROGRAMA

Dimarts de 16:45 h. a 18:45 h.

Centre UNED Tortosa

Sessió 1 - 7 d'octubre de 2025

Ferran Grau Verge - Historiador i didacta de les ciències socials.

“Carlisme i territori de la diòcesi de Tortosa; espai, temps, protagonistes i evolució”.

Es planteja una exposició general del carlisme en l'àmbit diacrònic, incidint especialment en el territori d'estudi, el Bisbat de Tortosa, i en algun dels aspectes

C. 2025/26

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

que el van caracteritzar, com per exemple la tàctica i la tècnica militar, especialment la carlista.

Sessió 2 - 14 d'octubre de 2025

Núria Sauch Cruz - Historiadora i escriptora.

“Novel·lar la història. El Trienni Liberal”.

El Trienni Liberal a les Terres de l'Ebre i el Maestrat (1820-1823) ha estat objecte d'anàlisi històrica en el decurs dels darrers anys de la mà de la no-ficció, com assajos o treballs acadèmics. Proposem una mirada diferent d'aquell període a través d'un canvi de registre, el de la ficció històrica, on literatura i història es fusionen en una novel·la: “Trienio”.

Sessió 3 - 21 d'octubre de 2025

Roc Salvadó Poy - Historiador i escriptor.

“La guerra dels Malcontents i el bisbe Sáez”.

La denominada guerra dels Malcontents va esclatar el 1827 al territori català, però les guspies inicials s'havien produït el 1825 i 1826 a la zona de l'Ebre. En estos intents de revolta l'epicentre es trobava a Tortosa i no era casualitat. El bisbe tortosí Víctor Sáez, antic ministre de Ferran VII, i home de tarannà fortament absolutista, es trobava darrere dels insurrectes. El seu paper al capdavant del bisbat de Tortosa esdevindrà cabdal per orientar les Terres de l'Ebre cap al carlisme.

Sessió 4 - 28 d'octubre de 2025

David Tormo Benavent – Historiador.

“La Primera Guerra Carlista o dels Set Anys (1833-1840) a les Terres de l'Ebre”.

Els territoris de la diòcesi de Tortosa van ser un dels escenaris de la primera carlinada, amb fronts oberts a diferents punts de l'Estat. Els noms de Morella, Cantavella, Gandesa o Móra d'Ebre formen part de la història i l'imaginari d'una

C. 2025/26

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

guerra que va devastar el territori i va provocar una greu fractura social entre els seus habitants.

Sessió 5 - 4 de novembre de 2025

Josep Maria Llasat Roig - Arquitecte tècnic i estudiós de la figura de Ramon Cabrera.

“El general Cabrera i el seu temps, vist per un familiar”.

El meu lligam familiar amb Ramon Cabrera i les Terres de l'Ebre m'ha empès en el coneixement i estudi de la seua figura, tan lloada per uns i tan maltractada pels altres. Això m'ha portat a tractar d'esbrinar la dimensió real del personatge, deslligat d'apriorismes històrics i mitificacions deformadores.

Sessió 6 - 11 de novembre de 2025

Andreu Carranza Font - Escriptor i músic.

“La construcció literària de Ramon Cabrera, el Tigre del Maestrat, protagonista de la novel·la *L'hivern del Tigre*”.

L'autor compartirà el seu camí creatiu, les fonts històriques i la seva convicció que en les paraules escrites hi ha l'essència de tota vida.

Sessió 7 - 18 de novembre de 2025

Josep Pitarch López - Historiador, periodista i escriptor.

“Arriembanda, l'últim pirata de l'Ebre”.

Felip Calderó “Arriembanda” va ser el padrastre de Ramon Cabrera. Es va casar amb Maria Griñó després de quedar-se vídua. Arriembanda era mariner, per això li fou encomanda la creació de companyies de marina i d'una petita flota carlista que va arribar a controlar els accessos al riu i bona part de la mar de l'Ebre. Les seves tàctiques, de vegades sorprenents, eren considerades molt poc ortodoxes. Va crear

C. 2025/26

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

l'única secció de cavalleria de marina que ha existit mai a l'armada espanyola. Felip Calderó va acabar els seus dies exiliat a França.

Sessió 8 - 25 de novembre de 2025

Pere Muñoz Hernández - Historiador.

“Carlisme i bandolerisme a l'Ebre català”.

Al segle XIX hi ha una relació directa entre el bandolerisme i el carlisme, amb personatges populars com el Barbut de Vinebre, el Groc del Forcall, Cassola, Cuto, Panxampla ... desmobilitzats de les partides carlistes reconvertits en bandolers amb el suport de pastors i pagesos.

Sessió 9 - 2 de desembre de 2025

Jordi Mulet Baubí - Historiador, professor i gestor cultural.

“La Guerra dels Matiners a l'Ebre”.

El segle XIX espanyol està farcit d'aixecaments pel poder; enmig de totes aquestes disputes, estan les guerres civils o carlistes per veure qui ocupa el tron de la monarquia espanyola. Entre 1847 i 1849 es produeix la Guerra dels Matiners o Segona Guerra Carlista, un conflicte sovint molt passat per alt i que afectarà a les nostres terres, especialment al Delta, escenari de la lluita, i als pobles riberencs del riu que veuran prohibida la navegació i el comerç per l'Ebre.

Sessió 10 - 9 de desembre 2025

Roc Salvadó Poy - Historiador i escriptor.

“L'Ortegada i Galdós”.

Es coneix com a Ortegada la insurrecció fracassada, l'any 1860, del general Ortega, encaminada a instaurar al capdavant del tron d'Espanya al príncep carlista comte de Montemolín, Carles VI per als seus partidaris, que va tenir com escenari les

C. 2025/26

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

Terres de l'Ebre. Este esdeveniment va cridar l'atenció de Benito Pérez Galdós que el va fer objecte d'un llibre de la seua sèrie *Los Episodios Nacionales*, amb el títol *Carlos VI en la Rápita*. En esta novel·la, que té com escenari Tortosa i les Terres de l'Ebre, dona carta de naturalesa literària a la figura dels "caveros".

Sessió 11 - 16 de desembre de 2025

Ferran Grau Verge - Historiador i didacta de les ciències socials.

"La Tercera Guerra Carlista al sud de l'Ebre".

Analitzem la Tercera Guerra Carlista al territori i la seua influència a tots els nivells, remarcant especialment les repercussions al territori del sud de l'Ebre exemplificades en els casos d'Ulldecona i d'Alcalà.

Sessió 12 - 13 de gener de 2026

Pere Muñoz Hernández - Historiador.

"Els capellans trabucaires i la Tercera Guerra Carlista a la Ribera d'Ebre".

El carlisme és un moviment sociopolític ultraconservador contrari al liberalisme, els seus postulats ideològics es van resumir en el lema de: "Déu, pàtria i rei". A les nostres terres tingué el suport de bona part del clergat, alguns reconvertits en capellans trabucaires, amb una mà portaven la creu i amb l'altra el trabuc.

Sessió 13 - 20 de gener de 2026

David Tormo Benavent - Historiador.

"El carlisme ebrenc en la rebel·lió militar de 1936".

Cent anys després de la primera carlinada, els partidaris del tradicionalisme van tornar a recórrer a les armes per aturar les reformes socioeconòmiques de la Segona República. Els carlistes ebrencs van participar en els preparatius de la rebel·lió

C. 2025/26

UNED SÈNIOR

CENTRE DE TORTOSA

1r. QUADRIMESTRE

militar i n'havien de ser protagonistes en moltes de les nostres poblacions. El seu fracàs va desencadenar una dura repressió contra els membres del moviment.

Sessió 14 - 27 de gener de 2026

Victor Cervera Queral - Enginyer tècnic industrial.

“Trajectòria i experiència en el Partit Carlista des del franquisme fins a l'actualitat”.

Conversa amb l'historiador Roc Salvadó sobre la seua experiència política en relació amb el Carlisme i els records d'episodis històrics com els esdeveniments de Montejurra on va ser present; així com la transformació del partit de la mà de Carlos Hugo i la seua sort durant la Transició Democràtica.

Sessió 15 - 3 de febrer de 2026

Sortida cultural relacionada amb el contingut del curs.